

BUITEN

21^E JAARGANG N^O. 45.

ZATERDAG 5 NOVEMBER 1927.

HERFSTBOSCH BIJ ZONNESCHIJN.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

HERFSTBOSCH BIJ ZONNESCHIJN (ILLUSTRATIE) . . .	BLZ. 529
OP DE HELLING DER BARRANCA, DOOR HERMAN WHITAKER (16)	BLZ. 530
ILLUSIE (GEDICHT)	BLZ. 531
DE TUIN IN HOLLAND (GEÏLLUSTREERD), DOOR B. C. V. D. STEENHOVEN (SLOT)	BLZ. 532—535
ONTVANGEN BOEKEN	BLZ. 532
MOTORPECH, DOOR W. A. P. SMIT	BLZ. 533
VOGELTREK EN ATMOSFEER	BLZ. 535
IN EN OM DE VORSTENLANDEN (GEÏLLUSTREERD) DOOR JAN POORTENAAR (2)	BLZ. 536—539
HOE OUD ZIJN ONZE DICHTERS GEWORDEN? DOOR MR. C. BAKE	BLZ. 538
VORSTINNEN VAN FERRARA. LUCREZIA BORGIA, UIT HET POOLSCHE, DOOR C. CHŁĘDOWSKI (7)	BLZ. 539
GEVEL AAN DE PIJLSTEEG TE AMSTERDAM (ILL.)	BLZ. 540

Op de helling der Barranca

DOOR

16)

HERMAN WHITAKER

SEYD knikte. „Nee, de tijden zijn tegen hem — zoowel hierbij als bij zijn andere pogingen om de beschaving tegen te houden. Tot nu toe zijn hij en Sebastien er hier in Guerrera tamelijk wel in geslaagd. Maar het komt van alle kanten naar ze toe — en eens zal het ze over het hoofd groeien. Zij konden zich net zoo goed verzetten tegen een overstrooming der Barranca”.

De naam van Sebastien bracht den chef een ander nieuwtje in de gedachten: „Dat doet me eraan denken — hij was bijna uw mede-reiziger geweest. Gisteravond heb ik een telegram doorgezonden, dat zijn moeder in Frankrijk gestorven is. Ik had gedacht, dat hij dezen trein gepakt zou hebben”.

„Dus komt ze terug?” Seyd bedoelde Francesca. Maar Peters begreep hem verkeerd.

„Ja, ze hebben haar verscheept met een Duitsche lijn, die Havana en Vera Cruz aandoet. Per abuis is het telegram verzonden naar een anderen Rocha, die in Sinaloa woont, en daar hij een Mexikaan was, heeft hij zich eerst een weekje erover beslapen voor hij bericht zond, dat zijn moeder bij hem thuis was, frisch en vrolijk. Zoo is het telegram hier tien dagen te laat aangekomen — lang genoeg dat Miss Francesca en haar moeder in Vera Cruz zijn aangekomen. Jawel, de señora was er ook bij — was juist bij ze gekomen — gelukkig, want de dood is iets te ergs voor een jong meisje om er alleen tegenover te staan”. — Juist op dat oogenblik reed de trein het station binnen en terwijl Seyd instapte, voegde hij er aan toe: „Als u gelegenheid hebt het Don Luis te berichten, zoudt u er hem zeker een genoegen mee doen. Hij logeert in Hotel Iturbide”.

Seyd knikte gedachteloos, want het nieuws had bittere gedachten gewekt, die gedurende de laatste maanden gesluismerd hadden onder den last van zijn zakelijke beslommeringen. Onbewust van het gewicht, dat latere gebeurtenissen zouden geven aan zulke schijnbaar onbetekenende dingen, knikte hij weer toen Peters hem verlot vroeg een stapeltje Amerikaansche kranten te mogen doorbladeren, die met den vorigen mail waren aangekomen.

Wat dat betrof, had niemand iets vreeslijks kunnen zien in het schouwspel van Peters, zooals hij na het vertrek van den trein daar zat met de beenen op de tafel en zijn stoel

achteroverhellend tegen den muur, successievelijk de adresomslagen van Seyd's kranten scheurend. En toch, terwijl hij daar zat te rooken en het stapeltje doorlas, baande hij onbewust, maar niet minder beslist, het pad voor de gebeurtenis, die met een maximum van snelheid op Sebastien's paard naderde. Hadden hij of Sebastien wat sneller of langzamer gelezen of gereden, dan was alles anders geloopt. Maar alsof het zoo voorbeschikt was, gingen oogen en paardepooten precies op de maat. Juist toen Peters de krant uit Albuquerque opende, trad Sebastien binnen.

„Weg — een uur geleden”. Gapend legde Peters de Albuquerque krant boven op het stapeltje; en daar driehonderdvier-en-zestig dagen in het jaar de trein van twee tot twaalf uur vertraging had, luisterde hij met sympathieke ooren naar Sebastien's woedende vloeken.

„Ik kan telegrafisch een extra-trein bestellen”, opperde hij. „In ruim een uur kunnen zij een machine met één wagon van Chernavaca hierheen sturen”.

„Als u zoo goed wilt zijn, señor”.

Peters was de eenige gringo in heel Guerrera met wien Sebastien wel eens sprak, en nu nam hij een sigaar en een krant aan om den tijd te dooden. Toen hij bij den eersten blik zag, dat het een gringo-krant was, wilde hij ze wegleggen, maar het woord „Mexico!” met groote letters boven een artikel viel hem in het oog. Het artikel, dat het verhaal bevatte van het lynchen van een Mexikaan in Arizona en de internationale verwickelingen, die hieruit konden voortspruiten, bleef hem boeien. Hij las niet slechts de kolom ten einde, maar sloeg de pagina om, zoodat zijn aandacht viel op een stukje onder „plaatselijk nieuws” dat met dikke inktstrepen omlind was.

Toen zijn oog op het hoofdje viel gaf dit hem een schok; hij keek weer, boog zich over het papier en las van begin tot einde. Toen bleef hij eenige minuten zitten nadenken. Een steelschen blik, op Peters geworpen, toonde dezen rustig tikkend aan het toestel om den extra-trein te bestellen. Hij vouwde de krant stilletjes dicht en liet ze in den binnenzak van zijn jas glijden.

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK.

De trein steeg langzaam omhoog met Seyd en zijn gedachten aan boord langs de vier-procent helling die den spoorweg elf duizend voet hoog voert op den schouder van dien ouden vulkaan-reus Ajuasca. Terwijl hij uit het raampje keek, verdween het levendige panorama van het warme land, de groene zeeën van koren of suikerriet die om de wit-ommuurde haciendas goldden, de chocolade-keurige peons achter hun houten ploegen, de mooie, bruine meisjes aan de stations, en maakte plaats voor vulkanische pedegrals¹⁾ en sombere pinyon²⁾ bosschen; en deze op hun beurt voor de talloze gehuchten, die Mexico-City omgorden, zonder dat hij er iets van zag.

„Zij komt terug! Zij komt terug!” Die gedachte vervulde hem, vormde den ondergrond van zijn gesprek met Don Luis in de patio van de Iturbide's avonds. Toen de oude man zijn plan te kennen gaf om den avondtrein naar huis te nemen, kostte het Seyd de grootste zelfbeheersching om niet het gekke voorstel te doen, dat hij met hem mee zou gaan. Hij sliep dien nacht niet veel en toen hij den volgenden morgen in het kantoor van den chef van den Goederendienst werd binnen gelaten, was hij zoo een beeld van zachtmoedigheid, zóó verschillend van het gewone, woeste type van den verongelijken expeditie, dat hij het steenen hart van den ambtenaar vermurwde.

„U hebt inderdaad reden tot klagen”, gaf hij toe. „En veel reden ook. Ik zal zelf de zaak onderzoeken en als u om vier uur terug wilt komen, hoop ik u te kunnen zeggen waar uw goed uithangt”.

Maar hij hoefde zijn onderzoek niet heel ver uit te strekken. „Dat is dus de kerel die den strijd heeft aangeboden met den ouden generaal Garcia in de Barranca de Guerrera?” merkte hij op tegen zijn derden assistent; en zijn volgende opmerking wierp eenig licht over het geval: „Nu ja, politiek is goed en wel, maar nu heeft 't lang genoeg geduurd. Hij komt me voor een flinke vent te zijn en wij leenen ons er niet langer toe als huurlingen voor den generaal te vechten. Van nu af, Mr. Chauvez, zorgt u ervoor, dat Mr. Seyd zijn goederen krijgt. Waar is die laatste wagonlading?”

Het schouderophalen van den derden assistent zei duidel-

¹⁾ lavabedden (Z. Am. en Mexico). ²⁾ Pinus pinca, P. edulis e.a., een soort van pijnboomen met eetbare zaden.

lijker dan woorden: „Dat mag de Hemel weten!” Het laatste wat hij er van gehoord had, was, dat peonremmers ze op de Nacional gebruikten als tegenwicht op de berghellingen die naar Monterey afdaalden. Als de Voorzienigheid zich er mee bemoeid had vóór ze in zee gerold was, achtte Mr. Chauvez het waarschijnlijk dat ze daar ergens op het emplacement te vinden zou zijn. Na veel getelegrafeer leidde die meening tot het antwoord van den chef aan Seyd toen deze om vier uur terug kwam: „Het schijnt dat uw zending per abuis naar Monterey is gedirigeerd. Als u het ons overlaat” — hij knipogde bij die woorden — „zult u ze vermoedelijk over ’n maand of zes krijgen. Maar als u dit kaartje voor den avond-trein wilt accepteren en ze zelf opspoort, kunt u den wagon laten aanhaken aan den trein die morgen-avond vertrekt”.

Ofschoon een dertig-jarige ervaring bij het spoorwezen zijn hart bijna versteend had, trilde het toch nog even bij Seyd’s hartgrondige dankbetuigingen. Zelfs mompelde hij, toen deze wegging: „Het is gewoonweg schande! Ik zal zorgen, dat hij met rust gelaten wordt”.

Zijnerzijds dankbaarder dan strikt beschouwd noodig was, zou Seyd toch meer in zijn schik zijn geweest als het spoorbiljet geldig was geweest naar Vera Cruz. Wel wetend, dat Francesca Mexico-City moest passeeren op haar weg naar huis, zou hij er zelfs de voorkeur aan hebben gegeven te blijven waar hij was. Maar hij dacht aan Billy, die van ongeduld vermagerde bij de mijn, versterkte zijn reeds van nature sterk plichtsgevoel en vertrok met den avond-trein. En zijn standvastigheid werd beloond. Tijdens de drie dagen van zijn afwezigheid brandde de vlam van hartstocht, die zijn goede voornemens dreigde te verteren en zijn gedachten vertroebelde, uit en den morgen nadat hij zijn wagon had zien expediëren direct naar zijn eigen station, was zijn geest weer helder en koesterde hij het vaste voornemen te doen wat zijn plicht was. „Bij de eerste gelegenheid die zich voor doet, zal ik het haar vertellen”, nam hij zich voor in het rijtuig dat hem naar het station bracht. Met die gedachte bezielde, stapte hij in den trein — en stond vlak voor Francesca zelf.

„O ben jij ’t?”

„Ik — ik — dacht, dat je al vertrokken was”.

Terwijl hij verward bloosde en stamelde, bemerkte hij niettemin hoe zij haar handen haastig in de zijne legde, hoe zij een kleur kreeg van geluk en andere dingen die, beter dan woorden, antwoord gaven op vragen, die hij zichzelf vaak gesteld had. Wat ook de reden was van haar langdurig stilzwingen, het was noch het opwellen van haar rassen-trots, noch — zoals hij soms vermoed had — de ontdekking dat hij reeds gehuwd was. Zelfs gaven haar eerste woorden hem een vermoeden van de waarheid: „Je hebt zeker niet begrepen waarom ik je nooit geschreven heb? Maar — ik kon er niets aan doen”. — Zij keek naar haar moeder, die hem van het andere einde van den wagen met onmiskenbare handbewegingen verwelkomde. „Later zal ik je alles vertellen”.

In zijn verbazing en blijdschap bleef hij toch bij zijn besluit en voerde zijn voornemen uit voor zoover dit onder de omstandigheden mogelijk was: „Ook ik heb je iets te vertellen”.

Zij keek snel op. Maar uit zijn oogen sprak hetzelfde gevoel van vroeger. Hierdoor gerust gesteld vroeg ze met een lichten zucht: „De mijn? Iets misgelopen? Vertel het ons dan nu”.

De señora, die de laatste woorden had opgevangen, voegde er aan toe: „Si, want wij zijn nu vrienden, zoals u weet”. Zij maakte een plaatsje voor hem vrij naast haar, en terwijl hij al de tegenslagen opsomde van den verlopen zomer, uitte zij telkens uitroepen van medelijden om hem tenslotte met moederlijke vriendelijkheid te troosten. „Ik zag dadelijk, dat u geleden hadt. Maar houd moed, amigo; des te grooter zal later uw voldoening zijn”.

Francesca had tegenover ze plaats genomen en toen zijn blik op haar viel, zag Seyd in haar oogen niet slechts sympathie en medegevoel, maar opgetogenheid. „Je hebt geleden, wel is waar, maar het was om mijnentwil!” Dat zei haar blik zoo duidelijk als woorden en hij hunkerde ernaar dien te beantwoorden; maar getrouw aan den eerlijken weg, dien hij zich had voorgeschreven, deed hij dat niet en bleef praten met haar moeder.

„Don Luis”, beantwoordde zij zijn vraag, „is in het voorste rijtuig met Sebastien — zij begeleiden zijn moeder”.

Hij wist, dat hij geen deel had in hun verdriet en begon aarzelend: „Als ik op eenige wijze van dienst kan zijn —”

Zijn bedoeling begrijpend door zijn aarzelendheid, antwoordde zij dadelijk: „U bent heel vriendelijk, señor. Francesca, arm

kind, heeft veel meegemaakt. U zult ons een dienst bewijzen door hier te blijven en haar wat afleiding te verschaffen.”

Nu haar eerste blos gezakt was, zag hij het ook. Haar glimlach voegde er de stille bekentenis bij: „Je hebt niet alleen geleden”. Bij haar blik voelde Seyd zijn besluit wankelen; daarom keek hij het raam uit, waarop het weer versterkt werd door de gedachte aan de bekentenis die hij moest afleggen. Toen hun blikken elkaar weer ontmoetten verzwakte het weer en daar de liefde een anarchist is, die wetten en dood trotseert, praatten zij in de oogentaal terwijl de zwarte rotsgronden en sombere pijnbosschen plaats maakten voor de kleurige gehuchten en rose kerkjes in groene zeeën van koren. Maar, ofschoon verzwakt, hield zijn besluit stand. Toen de trein ten slotte aan hun station stil stond, was het zelfs heel sterk.

„Ik moet je spoedig spreken”, zei hij bij het weggaan. „Ik heb je iets ernstigs te zeggen”.

Weer keek zij snel omhoog. „Wij zullen drie dagen doorbrengen in El Quiss, Sebastien’s landgoed. Daarna zal je me thuis vinden. Maar kom niet alleen!” Die haastige toevoeging wierp meer licht op haar plotseling vertrek. „Als je leven je lief is — neen, daar heb je nooit voldoende op gepast — maar belooft me, om mijnentwil, dat je niet alleen zult komen. Als je uit gaat, waarheen dan ook, neem altijd iemand mee”.

„Is het zóó ernstig?” Maar hij hield op met lachen toen hij zag, dat dit haar hinderde. „Goed, ik beloof ’t je”.

Als belooning gaf zij zijn hand bij het uitstappen een drukje, waarvan hij nog de na-trilling voelde toen zij reeds verdween in de menigte van rancheros en hacendado’s, Sebastien’s pachters en vrienden, die het station geheel vulden. Zijn scherpe oogen hadden reeds zijn wagon op een zijspoor ontdekt en terwijl hij wachtte op den chef, gingen Sebastien en Don Luis voorbij, die achter de lijkkist liepen.

Zij hadden hem ook gezien en nadat zij te paard gestegen waren en naast elkaar voortreden, zei Sebastien: „Uw gringo was ook aan het station”.

Don Luis knikte. „Ja, hij is met denzelfden trein gekomen”.

Na een tijd van stilte, merkte Sebastien op: „Het schijnt, dat hij moeilijkheden heeft gehad met zijn zendingen”.

Doende alsof hij de bedoeling niet begreep, die achter die woorden verborgen lag, antwoordde Don Luis lakoniek: „Hij is de eerste niet”.

„Maar zal de laatste zijn. Ernestino Chauvez, mijn neef, is bij de afdeling Goederendienst. Hij heeft mij gisteren verteld, dat op hoog bevel, zijn zendingen niet meer verkeerd geexpedieerd zullen worden”.

Geen spier op Don Luis’ gelaat bewoog. „Het zou beter voor hem geweest zijn, als dat een jaar geleden gebeurd was”.

„Dus nadert hij zijn einde?” Sebastien begreep hem onmiddellijk.

„Zijn eerste wissel aan mij vervalt de volgende maand”.

„En —”

Don Luis trok zijn vierkante schouders op. „Hoe kan ik weten, amigo, over welke geldmiddelen hij beschikt?”

„Maar als hij nu niet betaalt?”

Weer haalde Don Luis zijn schouders op. „Sebastien, hoe vaak moet ik je zeggen — dat geen gringo zich op mijn grond kan indringen!”

(Wordt vervolgd.)

ILLUSIE.

Schoon is nu het loof der boomen,
Straks verdord en dood,
Zoo ook gaan illusiedroomen
Veel te vroeg soms dood.

Wind, schud niet die blonde blären:
Sterven gaat zoo gauw.
Wie kan nog illusies garen
Met z’n hart in rouw?

Blaadjes, blijft de boomen sieren:
Zóó is ’t leven mooi!
’t Is of hoop wil hoogtij vieren
In illusietooi.

Zachtjes beven nu de boomen,
Zóó trilde eens m’n ziel,
Toen de ontgooch’ling was gekomen
En al ’t schoone mij ontviel.

ROSA CORTHAUTS—VAN PUIJENBROEK.

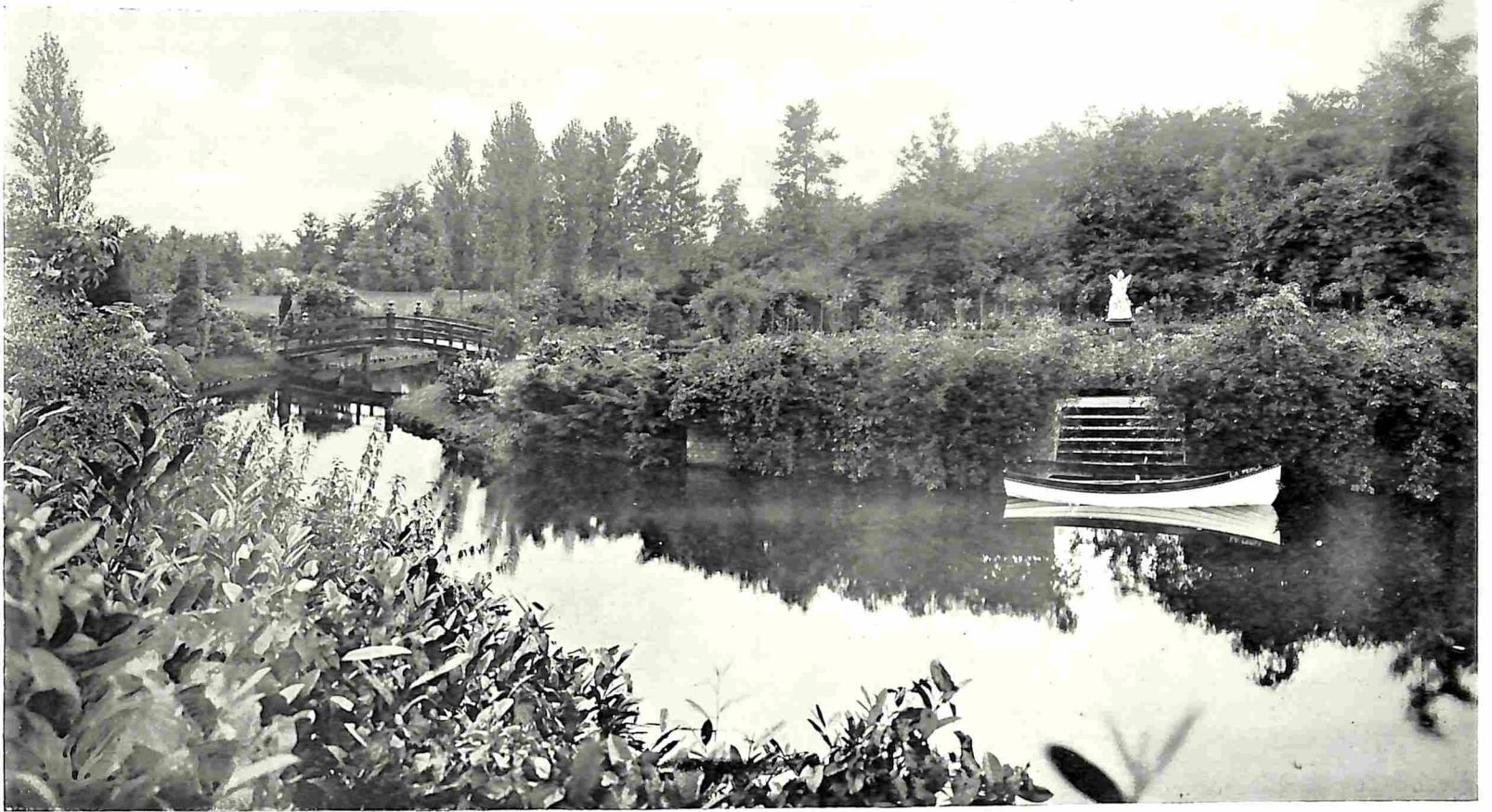

Foto C. Steenbergh.

TUINEN TE ZEIST. „NIEUW BEERSCHOTEN". WATERPARTIJ EN ROSARIUM.

DE TUIN IN HOLLAND.

TUINEN TE ZEIST (Slot).

IN een tuin, groot of klein, moet logisch verband bestaan tusschen aanleg en gebouw, omgeving, landstreek en zelfs de scherpe contrasten in niveaus, beplanting of lijn, zijn niet zonder bedoeling of noodzaak opgezet. Wanneer men van deze stelling uitgaat, gevoelt men direct de moeilijkheid een tuin te ontwerpen, zonder eenige verdere gegevens of eischen dan een uitgestrekt nog maagdelijk terrein, wei-, bouwland of woeste grond. ☒ In dit verband herinner ik mij het geval, dat een bekend Hollandsch architect de opdracht kreeg met een nieuw bouw materiaal, ter demonstratie, eens „iets" te bouwen. Meer gegevens kreeg hij niet. Met opzet en goede bedoeling: de opdrachtgever wilde hem n.l. absoluut vrij laten. Gevolg: slapelooze nachten van den architect, die ten einde raad, terugkwam bij zijn bouwheer, vroeg, smeekte om eenige wenschen, eischen, zonder welke het werk voor hem onuitvoerbaar was. Hij kreeg enkele punten van houvast en het resultaat was binnen enkele dagen een ontwerp, waarin gebrek aan fantasie wel het allerlaatste verwijt zou zijn geweest. Integendeel, de ontwerper kon nu naar hartelust bouwen en detailleeren. ☒ Zoo is het ook in den tuin. Eenig uitgangspunt, aanraking of eisch moet er zijn, wil men niet zweven in de ruimte en moeite ondervinden, zijnen gedachten vasten vorm te geven. De geometrische tuin is in dit opzicht het minst eischend, komt het dichtst bij eenvoudige vlakversiering, heeft zich dan ook de eeuwen door gehandhaafd. Men denke aan de uitgebreide grondstukken in den bloeitijd der tuinkunst — style Lenôtre —, aan de praalzucht in die tijden en het is dan zeer verklaarbaar. De opgave voor onzen tijd is heel wat moeilijker, de eischen zijn geheel verschillend. — ☒ Hoewel „Nieuw Beerschoten" te Zeist aan den Driebergschen weg niet ontstaan zal zijn in de omstandigheden, als in deze inleiding beschreven, moet het voor den ontwerper van deze, ook betrekkelijk jonge buitenplaats, niet gemakkelijk gevallen zijn, uit een groote wei een nieuwe plaats te tooveren. Zeker is hij er in geslaagd rondom het landhuis tot interessante oplossingen te komen, waarin de verrassingen elkaar opvolgen. Er behoort nu eenmaal tijd toe om eene omgeving te scheppen, te laten uitgroeien, tot de groepen-details hun vorm en bedoeling gaan afteekenen. Om deze reden zijn enkele voor de toekomst voorname onderdeelen nog niet gereproduceerd. ☒ Het panorama opent al bijzonder gelukkig in de hoofdas achter de villa met een geometrischen tuin. Hoe rustig doet hier de eenvoudige voorgrond met het ruime gazon, hoe

fijn teekenen de beide berken hunne ijl-bevallige kronen tegen den hemel af. ☒ Bevallig is trouwens alles wat in dezen tuin is geplaatst. Het bassin met fijnstralende fontein, de bijna bewegende bronzen beelden (Hesperiden?), de Fransche tuin met guirlanden en volûten van bloemen, de roode en purperen phloxen bij duizenden in de border; ter zijde en het kleurig huisje op den achtergrond, dit alles noodigt U al uit. Een tuin mag, moet coquetteeren, het is zijne voornaamste roeping. ☒ De zijtuin buiten de haag is landschappelijk opgevat. Een heldere waterpartij slingert er door, omvat gedeeltelijk het rosarium, dat over een roodgelakt, japansch bruggetje bereikbaar is. Zwarte zwanen en andere kleurige watervogels dreeven er tijdens ons bezoek onder door, als waren zij bewust van de decoratieve rol, welke zij te vervullen hadden. Intuschen duurde de pose voor de lens hun te lang, denkelijk, althans de stoet verdween achter de coulissen. Hoewel oogenschijnlijk onbelangrijk, zijn deze kleurige en soms zeer bewegelijke watervogels als levend element op grootere waterpartijen gewenscht, al meen ik dat menig tuinbaas dezen „wensch" anders zal verwoegen, daar zij de vijverkanten danig bederven. De oeverbeplanting heeft plaatselijk eene zeer suggestieve werking, en gelukkig is vermeden in eene meestal popperige imitatie van een Japanschen tuin te vervallen. ☒ Zoo bevat deze tuin, een lusthof in den waren ouden zin van het woord, zeer veel van wat zonder veel kunstmiddelen bereikbaar is en daarom dubbel te loven. Hierbij, evenals in de andere in dit artikel behandelde tuinen, spreken de afbeeldingen voldoende voor zich, en de slotindruk vestigt zich, dat al naar hun ligging, zoowel de tuinen op hoogen zandgrond, als die in lage weiden hun karakter hebben en behouden, en al zijn zij absoluut verschillend, beide kunnen bekoren. B. C. V. D. STEENHOVEN.

Ontvangen boeken.

De N.V. Kweekerijen „Duinvoet en Teunisbloem", Wassenaar en Overveen, zond ons haar Prijscourant Herfst 1927 van verschillende bol-, knol- en wortelgewassen voor najaarsbeplanting, dering, botanische soorten, enz. ☒ Van de Uitg. Maatschappij „Kosmos" te Amsterdam, en de Uitg. Mij. v/h W. v. Gorcum te Assen ontvingen wij „De duivenrassen, raskenmerken en eigentura", met 184 afbeeldingen naar foto's en teekeningen, en voorts van de Serie „Weten en kunnen" no. 145 (Het kweken van Tomaten, door L. J. de Hoog, met 22 afbeeldingen) en no. 147 (Het kweken van Anjers in tuin en kas, door J. F. Th. Dix, met 33 afbeeldingen).

MOTORPECH.

MEYER, de eigenaar van een kruidenierswinkeltje in een van de volkswijken, had zijn schaaapjes op het droge. Niet van winst uit het zaakje, want Meyer was een conscientieus man en zijn weegschaal was in orde. Maar zijn vrouw had een tante en die tante was dood en Meyer's vrouw was universeele erfgename. Maar aangezien Meyer nog op de oude solide manier — in gemeenschap van goederen — gehuwd was, kreeg hij het beheer over de erfenis. Trouwens zijn vrouw zei zelf: „Tante was ook jouw tante en jij bent de baas van het geld”. (Verder ben ik het). Dit laatste zei ze niet, maar ze dacht het. ☼ De familie Meyer bestond uit man, vrouw, de 20-jarige dochter Mientje en de 8-jarige Piet. Aan Mientje's opvoeding waren geen kosten gespaard. Ze was op een uitstekend pensioonaat geweest en had daarna nog eens afzonderlijk een huishoudcursus gevolgd. Het had dan ook een hoop geld gekost, maar vader en moeder Meyer waren uitermate tevreden over de uitstekende opvoeding, die zij hun dochter hadden gegeven. ☼ Niet zoo echter Mientje zelf. Op pensioonaat had ze heel andere dingen gezien en geleerd dan ze in de klein-burgerlijke omgeving van het huisgezin Meyer gewoon was. Bovendien kwamen haar vriendinnen meestal uit een geheel ander milieu en al spoedig had ze den naam van Mien Grut. In het begin had haar dit heel wat tranen gekost, maar toen het geluk wilde, dat tante Mina, haar peettante, als 70-jarige maagd naar betere gewesten overging en vader Meyer een aardig huisje kocht — U weet wel: type dak met daaronder eenige zolders — in Tuindorp, dacht ze dat nu betere dagen voor haar zouden aanbreken. ☼ Tot eere van vader en moeder Meyer moet echter gezegd worden, dat ze hun oude gewoonten trouw bleven en zich ook in hun nieuwe woning gedroegen als eenvoudige menschen en alle parvenu-achtigheid hun vreemd was. Vader liep den geheelen dag rond in zijn overhemd zonder boord, en moeder droeg nog altijd dezelfde japon, die ze ook in den winkel had gedragen. ☼ Dit alles ergerde Mientje buitengewoon, maar vooral hinderde haar Moe's welbespraaktheid als ze met de handen in haar zij, druk converseerde met de burens en het da geregeld had over: „toen we nog den winkel hadden” en „U hoeft mijn niet te zeggen, wat een pond stroop kost”. Reeds meermalen waren hierover woorden gevallen tusschen moeder en dochter. — ☼ Op een middag zei Meyer met een knipoogje tegen zijn vrouw: „Nou raad je nooit, wat ik gekocht heb! Een auto!” Mientje kreeg een kleur van blijdschap. „Wat voor een? Een Voisin, zooals . . . een Chrysler, een Minerva? Een met ballonbanden en vierwielremmen?” „Nou, nou, je bent goed op de hoogte,” zei vader Meyer. ☼ Weer kleurde Mientje, ditmaal echter niet van blijdschap. „Nee, hoor, we hebben maar een doodgewone Ford. Een tweede-hands, maar puik in orde”. „Ajakkies, een Ford! Ik dank je om in zoo'n blikken trommel te gaan zitten!” — „Dan gaat de freule er maar niet in. Wij zijn zoo grootschniet, hè moeder?” ☼ „Kan je al goed rijden?” informeerde Moeder Meyer voorzichtig. „Je hoort zooveel van ongelukken tegenwoordig”. — „Maak je maar niet ongerust, hoor. Jansen, de slager, heeft ook een Ford. Hij heeft me alles uitgelegd en een paar lessen gegeven. Het is heel gemakkelijk. Hij zegt ook, dat het een puik wagentje is.” ☼ Den volgende middag kwam de blikken trommel voor. Mientje stond achter de gordijnen te gluren, hoe hij er uit zag. 't Viel haar mee, ofschoon hij natuurlijk in geen vergelijking kon staan met de prachtige Voisin van Mijnheer Dumoulin. ☼ Het was een snikheete dag. „U zal toch uw jas wel aantrekken en een boord omdoen, anders ga ik niet mee”. — „Zoo, gaat de freule toch maar mee!” ☼ Moeder Meyer en Mientje gingen achter, Vader en Pietje voorin zichten. „Zullen we Wassenaar eens omrijden”, stelde

Foto C. Steenbergh.

„NIEUW BEERSCHOTEN”. DE GEOMETRISCHE TUIN-
AANLEG ACHTER DE VILLA.

Meyer voor. — „O, ja, zei Mientje, „het Park de Kieviet en langs Meyendell, daar is het schitterend. Laatst . . .” Ze slikte de rest in en kreeg weer een kleur. „Nou, dan gaan we maar,” zei Meyer, bracht den wagen in beweging en met een kalm vaartje ging het noordwaarts langs den Leidschen Weg. ☼ „Hier ben ik nou nog nooit geweest”, zei Moeder Meyer. „Het is toch wel mooi, zoo'n autemebiel”. — „Zegt U toch geen autemebiel, Moe! Iedereen zegt auto of gewoonweg wagen, dat is nog chiquer”. — „Nou ja, ik ken al die vreemde woorden zoo niet, de menschen zullen me best begrijpen” ☼ „Kijk es, wat een peleis”, riep ze meteen, toen het Kasteel Oud Wassenaar in het zicht kwam. „Dat is zeker van de koningin!” — „Dat is een hôte restaurant: tiptop in orde. First class”, zei Mientje. — „O, wat een weelde, daar zijn toch nog wel centen in de wereld, als je dat zoo ziet”. ☼ Vader

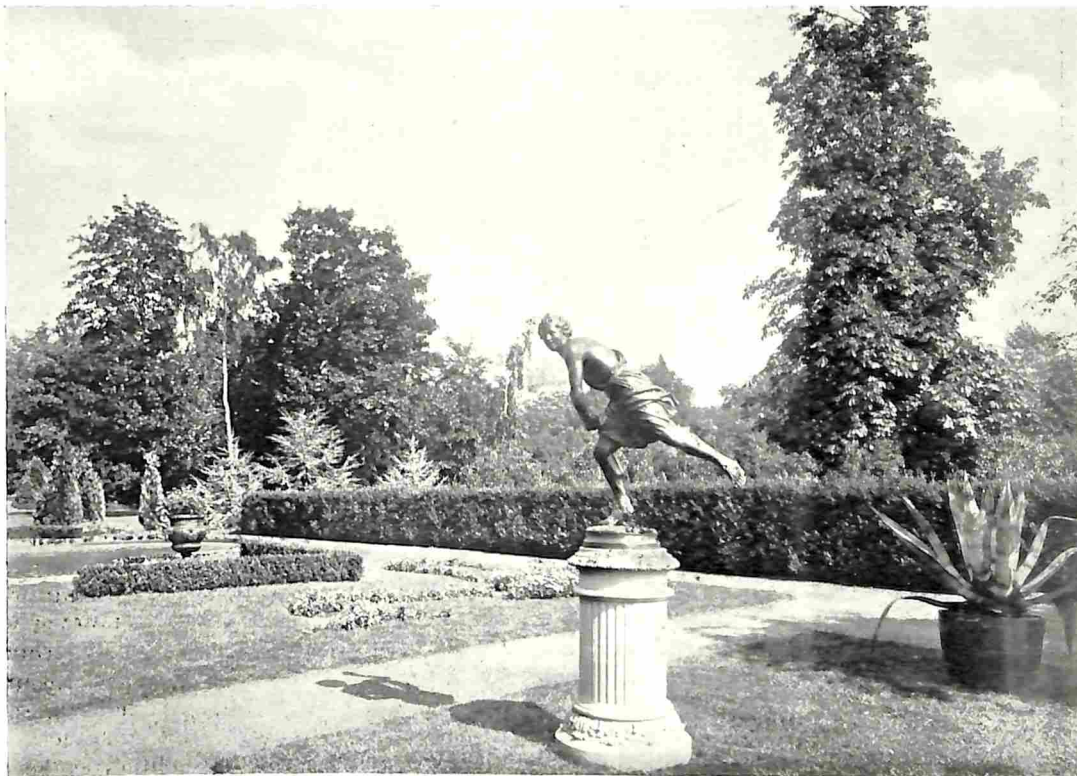

Foto C. Steenbergh.

„NIEUW BEERSCHOTEN”. TUINBEELD EN INGANG VAN DEN FRANSCHEN
TUIN.

Meyer had tot nu toe niet veel gezegd: hij genoot in stilte van het enthousiasme van zijn vrouw. „Makkelijk die borden overal; je kan nooit verdwalen. Wassenaarsche Slag . . . wat is dat nou, nooit van gehoord”, zei Moe. — „O, dat is een oud zandpad door de duinen naar zee voor de schelpenvisschers; nu hebben ze den weg verhard. Het is er prachtig; je kunt er kampeeren en bent zoo vrij als een vogeltje!” Mientje kleurde weer toen ze het zei. ☼ Moeder Meyer keek haar dochter aan. „Kampeeren” en „vrij als een vogeltje”, speelden door haar hoofd. Ze wou toch wel eens gaan kijken, wat dat nu eigenlijk was, daar aan het Wassenaarsche Slag. „Vader, we konden wel eens doorrijden naar zee! Mientje zegt dat het er zoo mooi is”. — „Lieve Hemel, wat een berg, ”zuchtte Meyer, alsof hij den wagen erop moest duwen, „als we dat maar halen!” Hij gaf vol gas en . . . hij haalde het, zij het dan ook onder akelig kloppen van den motor. ☼ „Nou?” zei Mientje, toen ze bovenop stonden. „Wat heb ik gezegd?” Het uitzicht was inderdaad mooi; de slingerende weg door de duinen en op den achtergrond de als zilver spiegelende zee. „Prachtig,” zei moeder Meyer, „maar laten we nou doorrijden naar het strand”. ☼ Even voor de zee ging de weg over in het mulle zand en moesten ze uitstappen. „Dat valt me tegen”, zei moeder Meyer, „ik dacht, dat het zoiets was als Scheveningen”. ☼ Plot-

seling bleef ze als aan den grond genageld staan. Een jongen en een meisje van een jaar of twintig in badcostuum kwamen gearmd van een duintop gerend en gingen aan een wagensinaas-appelen koopen. „Mag dat zóó maar”, viel ze uit. „’t Is schande! ’t Is schande!” — „Ach Moe,” kalmeerde Mientje, „dat is heel gewoon hier, maak U toch niet zoo druk! Wat steekt daar nou in?” — „Dat zou ik nooit gedaan hebben en jij, vader? Wij zijntoch ook jong geweest!” —

„Ja”, zei Meyer, „maar er is veel veranderd in dien tijd. We zijn er uit. En om je de waarheid te zeggen, vind ik b.v. de kleding van Juffrouw Bier, onze buurvrouw, veel ergerlijker dan het badcostuum van deze menschen. Ik ben het met Mientje eens, ik kan er niets verkeers in zien”. — „Nou dan gaan we maar en zoo gauw mogelijk. Ik vind het een schande!” ☼ Op den terugweg was moeder Meyer nog eenigen tijd stil onder den indruk van het geziene aan het Wassenaarsche Slag, maar bij de Kievit begon ze weer haar gewone spraakzaamheid terug te krijgen. „Wat een rijkdom woont hier toch, de eene villa is nog mooier dan de andere”. — „Ik ben best tevreden, hoor, in . . .” ☼ Opeens liet de motor een zuchtend geluid hooren en . . . stond stil. Gelukkig gebeurde het op een kalm plekje, zoodat de belangstelling op den weg niet groot was. — „Kunnen we niet verder?” informeerde moeder Meyer. — „Ja, zeker, maar hij liep niet naar mijn zin, ik wilde eens nakkijken of er misschien iets hapert,” hield Meyer zich groot. „En daarom blijf ik hier maar staan. Anders krijg je een heele gemeente om je heen”. — „Moet je hem dan juist in de brandende zon zetten. Een eindje verder heb je boomen, ga daar dan staan. ’t Is hier om te stikken”. — „Het is direct klaar” en meteen kroop hij met zijn hoofd onder de motorkap. ☼ „Houd eens vast, Piet”, commandeerde hij zijn jongsten telg, „maar goed hoog, anders wordt mijn schoone boord vuil.” Het „direct klaar” werd vijf, tien minuten, en telkens probeerde Meyer den motor te vergeefs op gang te krijgen. Hij zag paars

Foto C. Steenbergh.

TUINEN TE ZEIST. „NIEUW BEERSCHOTEN”. PHLOXEN-BORDER IN DEN FRANSCHEN TUIN.

van inspanning. ☼ In de verte naderde een elegant gekleed jongensch. Bij den wagen gekomen, stapte hij opeens op Mientje toe, die een kleur kreeg als een pioen. Hij nam zijn hoed af. „Hé, Juffrouw Meyer, dat is toevallig. Motorpech?” ☼ Mientje was zichtbaar in de war, maar vond het toch geraden, de situatie te verduidelijken. „Moe, mag ik even voorstellen: Mijnheer Dumoulin”. — „Pa!” ☼ Pa hoorde niets onder zijn ijzeren helm. Pietje gaf hem een stomp. „Paàa!” — „Ja, wat is er nou weer?” ☼ Verstoord keek hij naar vrouw en dochter en daarna verwonderd naar Dumoulin, die nog steeds met zijn hoed in zijn hand stond. „Mag ik even voorstellen”, zei Mientje, „Mijnheer Dumoulin”. ☼ Meyer stak hem zijn pink toe, den eenigen vinger, die nog vrij was van de glibberige massa, welke consistentvet genoemd wordt. „O! heel aangenaam”. ☼ „Motorpech?” vroeg Dumoulin aan Meyer, die inmiddels weer onder de motorkap was gedoken. — „Ja, hij wil niet zooals ik wil”, zei Meyer. ☼ Inmiddels had Moeder Meyer voor haar doen zachtjes, doch duidelijk verstaanbaar aan haar dochter gevraagd: „Ken je die meneer?” — „Ja, zoo’n beetje, ik heb geloof ik wel eens met hem gedanst”. — „Geloof je dat! Geloof je dat!” zei Moeder Meyer luider, „weet je niet eens met wie je danst. Rare tijd tegenwoordig. O, ik weet het nog best. Ik danste

altijd met Jan Bakker, die had smoel op me, voordat ik je vader leerde kennen. Je mag het gerust weten, hoor! En ook wel met Gijs de Korte, die nou brigadier bij de politie is”. Mientje sprongen de tranen in de oogen van schaamte, woede en angst. ☼ Het moederlijk oog had opeens den toestand doorzien. Ze voelde, dat ze haar dochter gehinderd had en dat deze jonge man zich in Mientje’s bijzondere genegenheid mocht verheugen. „Keurig mensch!” knikte ze goedkeurend.

„Heeft ie verstand van automebielen?” — „Ik geloof, dat hij er zelf een heeft”, zei Mientje. ☼ Ze had de vorige week juist ’s avonds een tochtje met hem gemaakt. Ze hadden toen den wagen op een stil plekje achter Meyendell neergezet en ze was thuis gekomen met een hoofd, alsof ze den geheelen dag een zonnebad genomen had. Gelukkig was het heel warm, zoodat er een zeer verklaarbare reden voor was. ☼ „Wat doet ie”, vorschte Moe. „Ik geloof, adjunct directeur op de machinefabriek”, fluisterde Mientje. — „O!” zei Moe gepikeerd. „Net alsof je dat niet weet! Toen ik je vader leerde kennen, wist ik na vijf minuten al, dat ie bediende was in de grutterij van de Groot”. Weer kwamen Mientje’s tranen boven. „Praat U toch niet zoo hard, alstublieft!” ☼ Terwijl dit drama zich zoeken naar de string. Hij had spoedig ontdekt, dat de sproeier van den carburator verstopt was en had het vuil verdan twee”, zei Meyer verheugd, terwijl hij met zijn mouw het zweet van zijn voorhoofd veegde — „Gelukkig, dat meneer nog. Poeh! het vel schroeit van je lichaam!” zei Moe. ☼ Meyer wou juist iets heel onvriendelijks zeggen, toen ze er goedig achtervoegde: „Je mag meneer tenminste wel een glas bier aanbieden voor de moeite, maar misschien wil meneer wel een eindje meerijden. Mientje, als jij nu hier gaat zitten met meneer, dan ga ik voorin zitten naast Pa en dan kan

Pietje tusschen ons in". — „Mevrouw, Mijnheer Meyer, ik zou het graag doen, maar ik ben vanmiddag bezet — vooruit afgesproken — dus ik hoop, dat U me zult willen excuseeren". — „Dat is jammer, hè Mien", zei Moeder Meyer, „maar doet U ons dan het genoeg en de eer aan, 's avonds eens een kopje thee te komen drinken. U moet het maar met me dochter afspreken; we zijn bijna altijd thuis, hè vader?" ☼ Meyer had tot nu toe gezwegen, zooals hij trouwens altijd zweeg, als zijn vrouw aan het woord was. „Ja, dat zou wel aardig zijn; dan kan meneer me nog eens een paar kleinigheden van den motor uitleggen". — „Ja, meneer, dat zou niet kwaad zijn, want veel weet hij er nog niet van", zei Moeder Meyer vriendelijk lachend. Dumoulin nam afscheid met de belofte, dat hij gauw van zich zou laten hooren en zonder verdere ongevallen bereikten ze Tuindorp. ☼ Mientje was den geheelen verderen weg erg stil, wat Moeder Meyer toeschreef aan haar blijdschap, dat Dumoulin zou komen theedrinken. Thuisgekomen echter, holde Mientje naar haar kamer, deed de deur op slot, wierp zich languit op bed met het hoofd in de kussens en snikte het uit en om haar verloren illusies, maar nog meer om haar vreeselijk burgerlijken vader en haar moeder, die in haar oogen altijd een beletsel zouden blijven voor haar geluk. ☼ ☼ „Wat ziet Mientje toch bleek den laatsten tijd", zei Vader Meyer tegen zijn vrouw. „Och, ik doe maar net of ik niks

merk, maar die vrijer speelt 'r door d'r hoofd. Ik vind, dat hij nou maar 's uit den hoek moest komen. Hij zou hier altijd nog een kopje thee komen drinken". — ☼ ☼ Op een middag zat Dumoulin met zijn vrienden aan de bitter in Regina. „Zeg, Dumoulin, ik zie je nooit meer met dat aardige kindje, waar je verleden jaar geregeld mee liep." — „Neen," zei hij, „perongelukkennis gemaakt met d'r ouwelui. Reuze plebejers, zàg! Ze hebben me op de theegevraagd.

Verbeeld je, zàg!" En dan vertelde hij onder daverend gelach van het kringetje, van de ontmoeting op dien snikheeten zomerdag in het park de Kieviet....

Overveen.

W. A. P. SMIT.

VOGELTREK EN ATMOSFEER.

MET de menschen hebben de trekvogels dit gemeen, dat ze niet gaarne tegen een sterken wind in gaan. Mogelijk zouden beiden onder bepaalde omstandigheden, de eersten voor dringende zaken, de laatsten voor hun trek, het wel willen; maar „à l'impossible nul n'est tenu". En onmogelijk is het voor bedoelde vogels inderdaad, om lang aaneen tegen een stormachtigen wind op te tornen. Overigens zijn ze waarlijk voor geen klein geruchtje vervaard. Als hun trektijd gekomen is, die wel niet uitsluitend, maar toch in hoofdzaak door den zonnestand bepaald wordt, storen ze zich aan geen anderen wind dan aan een heel krachtigen. De richting is hun vrijwel onverschillig. ☼ Vroeger dacht men vrij algemeen, dat de dieren hun vertrek uitsielden, tot er een matige tegenwind woei, omdat deze hun veeren vast tegen het lijf zou drukken, waardoor hun volume en daarmee de weerstand tegen de lucht zou afnemen. Dat is onjuist gebleken: onder het straks genoemde voorbehoud laten ze zich door geen enkelen wind ophouden. Bij een tegenwind van niet te groote kracht bereiken ze hun einddoel toch op den normalen tijd, soms zelfs nog vroeger. Dit is echter

ook het geval, wanneer ze met den wind meegaan. Het vast aanliggen der veeren wordt dan hierdoor verkregen, dat de vogel zijn vliegsnelheid die van den wind te boven doet gaan. Dan „maakt" hij immers zelf tegenwind. ☼ Natuurlijk is het wel juist, dat een meegaande wind den vogel bij het vliegen helpt, zoodat hij zich dan minder behoeft in te spannen. Doch dat is voor hem al weer geen reden, om op zulk een wind te wachten; want gemakzuchtig is hij in de trekperiode allerminst. Men begrijpt licht, dat de hulp van een dergelijken wind de zwakke individuen het meest te stade komt; zoodat in dit geval veel grootere scharen van dezelfde vogelsoort tegelijk aankomen, dan anders zou gebeuren. Om deze redenen is in de lente de voorzijde van een depressie, een laagdrukgebied, dat zich naar het Oosten, het Noorden of het Noordoosten beweegt, voor onze trekvogels het gunstigst, wijl daar dan zuidelijke, dus meegaande, winden waaien. Dat is dan een weersgesteldheid, waarbij een depressie over het Noordwesten en een gebied van hoogen druk over Zuid-oost-Europa ligt. Is dat te dier tijde andersom, dus hooge druk in het Noordwesten en lage in het Zuidoosten, dan is die toestand ongunstig voor den trek, wijl de vogels dan niet alleen met doorgaans sterken tegenwind, doch bovendien nog met veel regen te kampen hebben. ☼ Stormachtige wind werkt niet alleen slecht, wanneer het een tegenwind, maar

ook als hij meegaande is. Immers, omdat de vogel dan vaak niet bij machte is, zijn snelheid boven die van den wind te doen uitgaan, wordt zijn gevederte op gewaaid in plaats van aangedrukt. Dan heeft hij dus meer luchtweerstand te overwinnen. Zoo maakt de Charadrius dominicanus, een plevier, een non-stopvlucht van Nieuw-Schotland over den Atlantischen Oceaan ongeveer langs den 60en meridiaan naar Zuid-Amerika.

Foto C. Steenbergh.

TUINEN TE ZEIST. „NIEUW BEERSCHOTEN". HET JAPANSCH BRUGGETJE.

Maar wanneer een krachtige Noordoostenwind waait, wordt de vogel Zuidwestwaarts gedrongen, zoodat de jagers op de Bermuda's, welke eilanden onze plevier gewoonlijk 6 à 7 honderd K.M. ten Westen van zich laat, een ware slachting onder de vogelscharen aanrichten. ☼ Mist kan den trek aanmerkelijk vertragen. Bepaald verderfelijck wordt die, als de neveldruppjes onder het vriespunt afkoelen en bij het neerslaan op vaste voorwerpen tot ijs worden. Dan vormt zich een ijskorst op de veeren, de vleugels en de ademhalingsorganen, zoodat de vogels verstijfd en stervend neervallen. Op deze wijze gingen in de tweede Maartdecade van 1918 in het Oostzeegebied massa's kraaien te gronde. ☼ Welken invloed heeft de temperatuur op den vogeltrek? Veeljarige, nauwkeurige waarnemingen hebben doen zien, dat in het voorjaar het grootste aantal veldleeuweriken, witte kwikstaarten en zanglijsters arriveert bij een temperatuur van 2 gr. C. Naarmate de warmtegraad lager of hooger is, daalt ook het aantal der aankomelingen. Bij andere dan de genoemde vogels mag het maximum enkele graden hooger vallen, de stijging en daling van dat punt af bestaat toch voor alle. Er is dan ook geen sprake van, dat de voorjaarstrek door de stijgende warmte bepaald zou worden. Dan toch moesten de meeste vogels aankomen bij den hoogsten warmtegraad, d.i. aan het einde der trekperiode; en zie, dan verschijnen juist de minste, evenals bij de allerlaagste temperaturen dier periode. ☼ Vele vogels trekken alleen bij daglicht, andere meestal bij nacht, weer andere even vaak des daags

als 's nachts. Over het geheel komen nachtvluchten minstens even dikwijls voor als dagreizen. Dat men bij maneschijn en in 't algemeen in heldere nachten zeer weinig trekvogels hoort roepen en daarom meent, dat er dan ook maar weinige vliegen, heeft verschillende oorzaken. Wijl ze in die omstandigheden zich goed kunnen oriënteren, vliegen ze hoog en rustig, zoodat hun kreten, voorzoover ze die slaken, slechts zwak of in 't geheel niet tot ons doordringen. Overigens trekken ze, geleid door hun richtingszin, toch even vast en even hoog voort, al is oriëntatie onmogelijk, b.v. boven de open zee. ☞ In de tweede plaats roepen de nachtelijke vliegers in die heldere nachten weinig of niets, zoodat men ze dan ook zelden waarneemt. Dat ze toch 's nachts gevlogen hebben, is te bewijzen door vergelijking van de tijdstippen, waarop ze 's avonds te A. en den volgenden morgen te B. overkwamen.

☞ Is echter de hemel bewolkt of de atmosfeer met nevel gevuld, dan zijn de trekkers gedwongen, lager te vliegen. In die donkere, regen- of nevelachtige nachten worden dan ook de grootste scharen vogels door hun roep waargenomen. Dien roep laten ze alleen hooren in het bereik van het licht der steden of der vuurtorens; in het donker verstommen de kreten weer. De beste vogelkenners houden de kreten dan ook voor waarschuwings- en angstge-luiden, omdat het plotseling verschijnende, nabij zijnde licht de dieren bangst. Signalen om bijeen te blijven kunnen het niet zijn, omdat ze dan juist in het donker het meest moesten gehoord worden. W.

In en om de Vorstenlanden.

(Vervolg.)

BEHALVE in de kleine slaapvertrekken en de dalem, die alleen bij plechtige gelegenheden een functie heeft te vervullen en dus voor het dagelijksch leven eigenlijk niet meetelt, is men echter nergens „binnen”. Dat is voor een Europeaan een merkwaardige gewaarwording en voor hem die er schilderen komt wel een weinig penibel, want als het kan zal hij gaarne een hoekje uitkiezen waar hij wat beschut staat voor het va-et-vient.

En al is dit in zulk een omgeving niet druk, de Oosterlingen hebben steeds erg den tijd, zoodat hij zich al spoedig omringd ziet door een groep belangstellenden, die niet zoo snel weer verder gaan. Daarbij is het op Java een eer, te zijn van de familie van en te wonen op het erf eens hooggeplaatsten. Deze ziet zich dus al ras omgeven door talrijke verwanten met hun aanhang, die door hun aantal het aanzien van den hoofdpersoon evenzeer als zich zelf door diens nabijheid in waardigheid doen rijzen. Uit den omvang van het geheel leidt de buitenstaander gemakkelijk de maatschappelijke „standing” van den heer der behuizing af. ☞ Helaas is het klimaat, dat voor alles een zeer zorgzaam onderhoud vereischt doet zijn, de reden, dat het gebouwencomplex in de meeste gevallen toch een zeer onaanzienlijken indruk op den blanke maakt. Vogels vliegen in en uit, schimmel en vochtige aanslag tasten hout en verf spoedig aan, spinnen weven het gansche jaar door overal hun webben in de zoo toegankelijke ruimten, wespen kleven er hun nesten en nacht-insecten, torren, kevers, vleermuizen, zij vinden er al even

gemakkelijk een schuilplaats. Voeg hierbij de aangeboren non-chalance voor zindelijkheid (naar onze begrippen) van den Oosterling en het zal ieder duidelijk zijn dat deze verblijven zoowel de minachting van den een als de verrukking van den ander opwekken. ☞ De bezwaren, aan het goede onderhoud verbonden, doen zich vrijwel even sterk gelden voor de woningen der Europeanen; deze hebben een samenstelling die op de Indische is gegrondvest: een voor-galerij en een achter-galerij, verbonden door één middenzaal, de binnengalerij, hier echter langwerpig in de lengte van het huis, waaraan links en rechts de slaapvertrekken grenzen. Niet voor niets komen de Hollanders uit het land der stuc-plafonds en gestukadoorde kerken. De witkwas en de kalkpot voeren een nimmer eindigenden strijd met den regen en het mos. En de Javaansche bouw heeft maar al te dikwijls de witte muren met een zwart

geteerd randje langs den vloer, dat een plint wil voorstellen, die van onze pakhuisinterieurs uit den tijd der Oost-Indische Compagnie. Waarom ook zouden haar muren en kazerneornamentiek niet blijven voortbestaan, terwijl zij zelve nog in den volksmond als de „Kompenie” het eeuwige leven heeft? ☞ Ook hierom is het begrijpelijk dat de vorsten verblijven van Java, de kratons van Djocja en Solo, op hun vasten dag van de week door reizigers onder geleide bezichtigd, voor een categorie van bezoekers half-vergane, armelijke architectuurbrokken met poover gewitte poortgebouwen schijnen, terwijl de andere er het Athene van den Oriënt vinden. Zij zijn het, die uitgebreide, en soms ook voorgewend-uitgebreide, studies maken van de muziek, de taal, de geschiedenis, de litteratuur der Javanen, en veel meer weten, in den suffen zin van het woord, dan die Javanen zelf. Maar die verstandelijke, wetenschappelijke weg brengt hen zelden in contact met de ziel van dit vreemde Oosten. Zij tellen, meten, en construeeren tabellen, dikke boeken, zij explicereen alles in cijfers, maar zij explicereen niets van het wezen. Anderen schwärmen, dwepen, smachten met hetgeen achter die niet altijd glorieuze uiterlijkheid heet te zitten. De Javanen zelf tellen, beschrijven niet; maken geen tabellen, zij . . . presteeren

EEN BEDOYO VAN DEN SOESOEOHOENAN VAN SOERAKARTA.

Naar de schildering van Jan Poortenaar.

alleen maar, excusez du peu. ☞ De zakenman-Hollander lacht er om den rompslomp van twee talen, een voor den mindere, een voor den hooggeplaatste in absolute kaste-scheiding; de bedrijvige hoont het gehurkte kruipen en slaafsch eerbetoon; de organisator spot met de heiligheid van de „adat”, de wet geworden omslachtigheid, zooals hij de oude gebruiken noemt. Vooral denzulk is de danskunst een erg vervelend, hoogstens curieus handgedraai en gewiebel, want zij zijn zelfs niet in staat iets van de kunsten uit hun eigen land te begrijpen. De weinigen, die zich-zelf de ingewijden achten, zijn één verrukking en geëxalteerde bewondering, waarvan de opgeschroefdheid wel eens wat pijnlijk aandoet. ☞ Een enkele tracht zich er objectief voor te plaatsen. Zoo vroeg een kunstzinnig leider van een cultuuronderneming aan een paar artisten: „nu is u ook eens in den kraton geweest, vertelt u mij nu eens ronduit wat u er van vindt: is het werkelijk iets bizonders? Ik kan het maar niet zien, en in mijn omgeving word ik steeds voor een gevoelloos cynicus aangezien.” En hij somde op, welke waarlijk niet kunstvolle artikelen hem in den kraton stenen

des aanstoets geweest waren: de marmeren tafeltjes met vergulden voet en dito kettinkjes, een portret-in-reepjes, op strooken papier, dat aan den eenen kant deze, aan den anderen gene vorstelijke persoonlijkheid vertoonde, in een bazaarlijst, en wat niet al. ☞ Zoo vinden pro en contra rijkelijk stof, maar het is toch niet zoo heel moeilijk te zien, naar welke zijde de schaal doorslaat. Den meters en tellers zou men gaarne de derde acte van Rostand's Chantecler ter lezing willen aanbevelen, waar den haan gevraagd wordt hoe hij scandeert, welk zijn dynamisch schema is, waar hij den grootsten klemtoon legt. Chantecler moet er het antwoord op schuldig blijven, hij heeft veel gezongen, maar nog nooit zijn „zuchten nagerekend" zooals Hamlet dat noemt, en op zijn vraag: *Quel est ce coq qui parle avec autorité?* luidt het antwoordt, dat wel van alle tijden en landen zal blijven: *C'est un coq merveilleux qui . . . n'a jamais chanté.*

En ik, ik hoop dat, als ik ooit weder in de groote pendoppo van Djocja sta, een welwillende ingewijde mij niet wéér het geheimzinnige woord in de ooren fluistert: bangsal kentjono, in een intonatie van „onthoud dat nu goed, je behoort 't te weten", dat woord met zijn gong-klank, dat een tooverspreuk van Aladdin of een bevel van Alexander den Groote kon zijn. Vooral, als men het echt goed uitspreekt, de o als å, zoo ongeveer als in het Engelsche all en dan de a's wat helder en gerekt — Bangsal kentjånå. Ook als men het in een tijdschrift ziet, en daarachter als vertaling „of gouden ontvangzaal", staat het bijzonder geleerd. Maar op schrijver dezès heeft het niet veel vat meer, sinds hij van een Javaanschen prins zelf ervoer, dat dit prachtige woord bangsal de verbastering is van het zeer Hollandische balzaal, terwijl de Javaan er een weinig verlegen bijvoegde: de Javanen kunnen dat dan niet zoo goed uitspreken, ziet u? ☞ Hoeveel charme niet alleen, maar hoeveel zuiverder kunstenaarsbloed spreekt uit die Chantecler-achtige beduusheid. Voorloopig zal de Javaan nog wel te veel kunstenaar blijven, om met de schijnbaar of waarlijk mooie veeren van zijn taal te pralen, gelijk sommige Westerlingen. En te veel artist, om zich door dezen te laten commercialiseren en industrialiseren. Pogingen in die richting zullen voor de indonesische kunst wis en zeker den absoluten ondergang beteekenen. Alsof het nog niet erg genoeg is, dat wij batik-imitaties uit onze fabrieken naar het land van den batik zenden, tast onze eisch van export-goederen de Javaansche kunstnijverheid in haar centrum Djocja zelf aan. Daar vervaardigt de Mohammedaan . . . Boeddha-beeldjes op groote schaal, hetgeen vrijwel overeenkomt met een kannibaal die katholieke heiligenbeelden fabriceert. Daar maakt men waiertjes van buffelleider, gemonteerd op hoornen handvatten, volgens de wijze van de wajangpoppen. Waiien kan men er alleen niet mede, omdat ze ook als deze geheel geornamenteerd, d.w.z. als kantwerk uitgeslagen zijn en, tegen het licht gehouden, de fraaie, ongeevenaarde sierkunst van die lederen schimmen imiteeren. Zoo bevordert het Westen de kunst van het land . . . Ook worden, leve de export, tafelkleedjes gebatikt, terwijl de inlander geen tafel gebruikt en alle Javaansche eigenaardigheid daarvan dus schijn is. Men noemt dit dan de ontplooiing, de vooruitgang

der kunstnijverheid onder Westersche leiding . . . ☞ Het is een zegen bij dit alles, dat de aard der Javanen zoo oerconservatief is en daardoor als een krachtige rem werkt op die „bevruchtende" belangstelling en organisatie van over de zee. Voor wie bedenkt, dat elke vrouw uit het volk nog tot voor kort de sarongs van haar gezin zelf batikte, is het duidelijk dat zulk een alomtegenwoordig rasgevoel niet in een ommezien valt te ondermijnen. ☞ De regeeringsvorm, die van een oppermachtigen sultan, is wellicht een der factoren geweest, die de echt-Javaansche samenleving en kunst voor veel fatale invloeden van buiten heeft gevrijwaard. Daaraan komt echter ook een einde. De verdeeling van het oude rijk van Mataram die aan de vier hedendaagsche vorstenhuizen het aanzijn gaf, deed nog aan de sultansmacht weinig af. In den loop der jaren echter is een nu doorgevoerde bestuurshervorming noodig geworden, die zeker aan veel verkeerde toestanden tege-

moet is gekomen, maar waardoor het in-zich-zelf besloten zijn der Vorstenlanden geleidelijk vermindert. In 1755 werd het oude rijk gesplitst in twee sultanaten, dat van den Soesoehoenan van Solo en den Sultan van Djocja. Een paar jaren later ontstond het derde der Vorstenlanden: het prinsdom Mangkoe Nagoro, en in 1813 het vierde: het prinsdom Pakoe Alam. Doch alle hoofden dier vier zelfstandig regeerende huizen hebben een levendige belangstelling voor de nationale kunstuitingen en trachten, elk op zijn eigen wijze, de ontwikkeling ervan te bevorderen. ☞ De wajang in verschillende vormen, door schimmen en door acteurs vertoond, de dans der hofdanseressen van den Soesoehoenan en van den Sultan zijn echte hof-kunst, met een verrijning beoefend zooals aan Westersche hoven niet wel denkbaar is. Geeft de Sultan van Djocja een voorstelling, dan duurt die gewoonlijk een viertal dagen aan één stuk, de Soesoehoenan doet het niet minder Aziatisch. De beide prinses, wellicht meer door Europa beïnvloed, lichten kleine gedeelten uit de lange verhalen, die toch nog vijf, zes uren, of meer, duren. ☞ Wat bij deze, als bij alle kunstuitingen van het Oosten, als iets wonderbaarlijks treft, is dat voor haar bijna immer bepaalde vormen en scherp omschreven verhoudingen zijn vastgesteld, die voor ons kunstleven als ondrage-lijk-knellend zouden worden gevoeld, terwijl wij toch zeer wel bij machte zijn de onvolprezen schoonheid te beseffen waaraan zij het aanzien geven. ☞ Het is die hiërarchie, die conventionaliteit, waarvan de waarde als kern in onze dagen door vele kunstenaars wel gevoeld en ook in het Westen nagestreefd wordt, maar het laat zich daar toch vreezen dat zulk een eenheid niet meer terug is te winnen nu de samenleving zich sedert eeuwen van het concentrische en gemeenschappelijke heeft bewogen naar het individueele, en de kunst met haar die ontwikkeling volgde. Een kunstminnend reiziger zal er beurtelings zijn verbazing of zijn gemijmer door zien gaande gemaakt, dat daar in de kleine spanne gronds die wij de Vorstenlanden noemen, gestadig, eeuw na eeuw, zowel door vrouwen uit het volk als door adellijken, een batik-ornament wordt voortgebracht, dat veel minder een persoonlijk dan een ras-eigendom is. Geen van de honderden die volgens de aloude patronen verder werken, zou maar bij benadering in staat zijn

EEN SERIMPI UIT DEN KRATON VAN DEN SULTAN VAN DJOCJAKARTA.

Naar de schilderij van Jan Poortenaar.

eens een ander ontwerp te vervaardigen, bijvoorbeeld dat zooals de Soemba-weefster maakt, of omgekeerd. Dit collectieve kunstgevoel, waarvan het individu slechts een molecuul bezit en dat niet tot een eigen, afzonderlijk leven kan brengen — en dus nog veel minder: opvoeren — is in de scheppende kunsten van het Westen eigenlijk niet aanwezig. Indien ergens, zou het zich misschien laten aanwijzen in de reactie van een concertgehoor op pas-ondergane muziek, doch ook dan alleen maar zoolang de samenhang der personen gehandhaafd blijft. ¶ Die samenhang kent de Oosterling met zijn ras- en landgenooten, maar ook met de natuur, en zij strekt zich niet uit over luttele uren doch omvat gemakkelijk vele eeuwen in haar greep. Het Oosten kent geen tijd. De dagen hebben hun immer gelijke lengte, worden door geen seizoenwisseling doorbroken, het klimaat is dat der oneindigheid. Iederen dag valt een dor blad van den boom, iederen dag is er nieuwe groei, Soerja, het licht van Azië, rijst en wekt leven telkenmale op hetzelfde uur. Het Oosten bewaart niet uit vrees voor vergankelijkheid, gelijk wij; het laat vergaan en schept nieuw; het herhaalt gelijk Soerja, gelijk zijn oude goden. Het Oosten is waarlijk het tijdelooze. Geen wisseling van Godsdienst, hoe ingrijpend ook, vermocht het besef voor den edelsten, onstoffelijksten vorm van ingeboren kunst, het gebarenspeel, tot anderen vorm te brengen. Op het geloof aan geesten en spoken, het animisme en fetichisme, volgde Hindoeïsme, tot ook deze goden door den Islam werden overheerscht, doch niet verdrongen. De heilige tempeldans leeft voort in de kunst der serimpi's en bedoyo's, in het onbeschrijfelijk nobele gebaar van eerbewijs, de sembah, en zoowel daar als in het zich nederzetten van den minsten lastdrager die zich den pikolstok van den schouder heeft gelegd kan de vreemdeling uit het bleeke Westen den adel van het ritueele handenwenden van den Boeddha elken dag herkennen. Doch Hindoeïsme en Islam zijn als een windzucht voorbijgegaan aan de onuitroeibaar polynesische neiging tot vereering van voorouders, tot vereering van wonderkrachtige wapenen en allerlei voorwerpen waaraan menschenamen en zielelevens worden toegekend. De godin van de Zuidzee bezoekt, Allah en den Profeet ten spijt, op bepaalde tijden den eersten afstammeling der oude keizers, den Soesoehoenan, „Hij, aan wien een iegelijk onderworpen is,” en die den naam voert van den Spijker, de As van het Heelal. De aloude dans concentreert zich om zijn, halfheiligen, persoon als een vereering in nederigheid gebracht. ¶ Danseressen zijn er in zijn paleis, den kraton, een veertigtal. Op de oefeningsavonden, bijna alle dagen van de week, komen zij gehurkt den marmeren vloer overschuiven, tot ieder zijn vaste plaats heeft ingenomen; geen Javaan staat in de nabijheid van zijn vorst. Deze neemt den dans steeds in oogenschouw. De bespelers van den gamelan zijn eveneens gehurkt aangeschoven, en als de tokkelklanken zacht en vragend door de hooge pendoppo-ruimte, klinken verheffen zich de danseressen en vangt hun langzaam deinen en het vloeien van hun hand- en armgebaren aan. Oudere vrouwen verbeteren de standen der jongste, kinderen nog; zij laten tevens een wakend oog gaan over de kleeding der danseressen, en zien toe dat de plooiën van de sarong goed vallen, of reiken de krissen aan die zij nu met de toppen der vingers vatten alsof het bloemen waren. De serimpi's zijn van adellijken bloede, de bedoyo's niet. Alle danseressen hebben dien zelfden strakken blik, het onbewogen gelaat, dat aan den dans iets ritueels en plechtigs geeft, hun rythme is één met dat van den tinkelenden gamelan. ¶ Dansen zij op een feestdag, dan is hun kleedij van een buitengewoon raffinement. Het gelaat is dan tot een masker gestyleerd, in den stijl der dansgebaren, het is, als de armen en handen, met de amber-gelige borèh gezalfd, en de wenkbrauwen en haren zijn er zwart op getrokken; de oogleden zijn roodachtig omljnd. Het gitzwarte haar is met bloemen gesierd, en het draagt een rijk-bewerkte en met fonkelende steenen bezetten diadeem. Om het fluweelen bovenkleed houdt een metalen gordel een rijk-geweven sjerp van dunne zijde,

EEN REUS UIT EEN WAJANGSPEL,
MANGKOENEGARAN, SOLO.
Naar een teekening van Jan Poortenaar.

waarvan de slippen op de heupen lang afhangen en met de ranke vingers nu en dan langzaam opgeheven worden of met een plotseling handgebaar worden weggeslagen. Rijke armbanden om bovenarm en pols, krissen in den gordel, een driedelige halsketting van drie halvemaan-vormige gedreven metalen hangers, trilbloemen van filigrain-werk in den haarwring, een witte wuivende veer in den diadeem, een strakgeplooid sarong met langen sleep — zij alle maken de verschijning der danseressen reeds feeëriek, maar de mysterieuze golvingen van hunne gebaren gaan boven alle beschrijving uit. ¶ Gelijkelijk gestyleerd is de mannen-dans, die in de wajangvertooning wordt gezien. In de oude legenden en sagen zijn het meest vorsten, die in verwickelingen komen en strijd aandoen met booze machten, halfgoden, demonen. De personen zijn in hun tooi in overeenstemming gebracht met die van de schimmen-wajang, zij dragen evenals de danseressen wuivende sluiers in den gordel die aan de gestyleerde gevechten een onverwachte vurigheid geven, de figuren schijnen heen en weer te vliegen en tot de felle uitvallen der reuzen en demonen staat de lichte, afwerende beweging met de hand die een sjerp-punt opheft van den godenzoon in prachtig contrast. ¶ Het is voor al die personen wel een hard gelag als de schilder ze voor een teekening hebben wil. Was het maar een foto! Vijf minuten staan of zitten is hun in dit geval dan ook rijkelijk lang, doch voor een schilder rijkelijk kort. Maar er is dan toch na afloop het komieke, om zichzelf met de hand afgebeeld te zien, en als de acteur, die in een wajangvertooning de Dood heeft voorgesteld, rustig in zijn eigenaardige kleedij met de teekening in de hand zit, waarop een paar van zijn standen zijn afgebeeld, en wat nieuwsgierige kinderen om hem heen gehurkt zijn, dan komt er juist een Europeaan voorbij die dat geval even kiekt. ¶ Een ander maal is het een der demonenvorsten, die het fellichte binnenplein overschrijdt en in de pendoppo een poosje als model zal staan. Geweldig is zijn ruige haardos, zijn baard, zijn mond-masker met groote, vooruitstaande tanden. Slangen hangen hem om den hals en slingeren om het lichaam bij zijn felle, vinnige gebaren; vlamrood is zijn kleedij en de sjerpen wapperen om hem heen als hij grillig heen en weder danst als een duivel; zijn beenringen fonkelen. Als uit een benauwden droom zijn de maskers van zijn volgelingen, bultig, bol-oogig, akelig-groen en grijzend; deze mismaakten hinken en schuifelen voort langs den grond met hun wit-en-zwart besmeerde lijven als spoken uit een onderwereld. Doch wanneer zij zelf niet poseeren, schikken zij zich tot toezien, rooken een strootje, als alle Javanen, en keuvelen zachtjes met hun gedempt en gamelanachtig Javaansch over het typische gedoe van dien blanke in zijn kilwit pak. En is het werk afgelopen, dan wordt de witte toean met al zijn gerei, zijn schilderdoek en zijn teekenportefeuille, in een wagentje geholpen en als hij dan wegrijdt kijken goden en demonen hem met een vriendelijk lachje na.

langs den grond met hun wit-en-zwart besmeerde lijven als spoken uit een onderwereld. Doch wanneer zij zelf niet poseeren, schikken zij zich tot toezien, rooken een strootje, als alle Javanen, en keuvelen zachtjes met hun gedempt en gamelanachtig Javaansch over het typische gedoe van dien blanke in zijn kilwit pak. En is het werk afgelopen, dan wordt de witte toean met al zijn gerei, zijn schilderdoek en zijn teekenportefeuille, in een wagentje geholpen en als hij dan wegrijdt kijken goden en demonen hem met een vriendelijk lachje na.

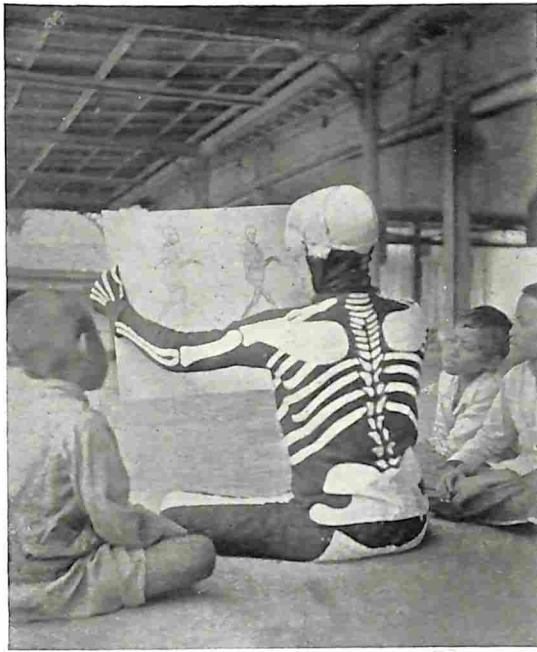
(Slot volgt.)

JAN POORTENAAR.

Hoe oud zijn onze dichters geworden?

GELIJK vanzelf spreekt, is sommigen onzer dichters een lang, anderen een kort leven beschoren geweest. ¶ Jacques Perk stierf toen hij twee-en-twintig jaar oud was, Vondel heeft den leeftijd van een-en-negentig jaar mogen bereiken. Tot de jong gestorven dichters behooren ook Bellamy en Pieter Nieuwland: zij stierven acht-en-twintig en dertig jaar oud. Een-en-dertig jaar telde P. A. Genestet, drie-en-dertig G. A. Bredero, zes-en-dertig E. A. Borger, toen hun levensdraad werd afgesneden; op zeven-en-dertig jarigen leeftijd gingen Antonides, de leerling van Vondel, en Th. van Rijswijk, de vurige Vlaming, heen. Dirk Rafaelsz Camphuysen, de vrome dichter van den Meyschen Morgenstonden, toen hij omstreeks veertig jaar oud was, de eeuwige

rust in. Poot, Heiman Dullaert, Helmers en Gerrit van de Linde (de Schoolmeester), stierven onderscheidenlijk op vier-en-veertig-, acht-en-veertig-, vijf-en-veertig- en negen-en-veertigjarigen leeftijd. Toen Stalpaert van der Wiele overleed, was hij een-en-vijftig jaar oud. Prudens van Duyse, de bekende Vlaamsche dichter, werd op vijf-en-vijftig jarigen leeftijd weggeroepen. Even oud was Maria Tesselschade Vischer toen zij ontsliep. Jeremias de Decker overleed op den leeftijd van zeven-en-vijftig jaar; H. van Alphen op dien van zes-en-vijftig jaar. Willem van Haren stierf acht-en-vijftig jaar oud; H. J. A. M. Schaezman eveneens; één levensjaar meer was G. Brandt beschoren. En nu nog de dichters, die zestig jaar of ouder mochten worden. Jan Luyken was, toen hij stierf, bijna drie-en-zestig, H. L. Spieghele vijf-en-zestig, Lucas Rotgans eveneens. Den zes-en-zestigjarigen leeftijd bereikten P. C. Hooft, Onno Zwier van Haren, Jacob van Lennep, Heye en Potgieter, den zeven-en-zestigjarigen Anna Roemers en Jan van Beers, den acht-en-zestigjarigen Adriaan Poirter, en J. A. Alberdingk Thijm, den negen-en-zestigjarigen C. Loots. Op zeventigjarigen leeftijd stierven J. Westerbaen, Rhijnvis Feith en J. J. L. ten Kate, op twee-en-zeventigjarigen W. J. Hofdijk, op drie-en-zeventigjarigen Roemer Vischer en A. C. W. Staring, op vier-en-zeventigjarigen B. ter Haar. Bilderdijk is vijf-en-zeventig jaar geworden, Tollens zes-en-zeventig, Spandaw en Laurillard beiden acht-en-zeventig. Tachtig jaar oud stierf J. J. A. Goeverneur. Ongeveer den zelfden leeftijd heeft Anna Bijns bereikt. Drie-en-tachtig jaren oud waren bij hun overlijden Hasebroek en Schimmel. Acht-en-tachtig was, toen hij stierf, Nicolaas Beets. Constantijn Huygens eindelijk bereikte den hoogen leeftijd van negentig jaar. Zijn levensduur was dus slechts één jaar korter, dan die van „'s lands oudste en grootste poëet", Joost van den Vondel.

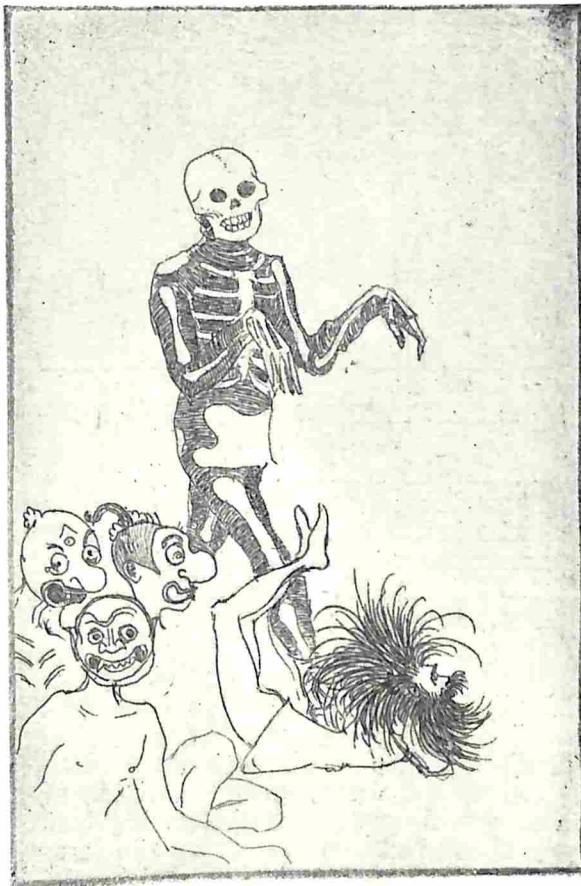
EEN TOONEELTJE IN DE PENDOPPO VAN PRINS MANGKOENEGARATE SOLO. EEN DER ACTEURS, DE DOOD, BEKIJKT ZIJN PORTRET, EEN PASTEGEMAAKTE TEEKENING.

wederliefde opvatte voor Pietro Bembo, wiens gevoelens van groote liefde en toewijding voor haar geen geheim konden blijven, is verklaarbaar. Dat deze liefde inderdaad bestond, getuigen de bovengenoemde brieven, wanneer men ze vergelijkt met Bembo's brieven, die met het opschrift „geschreven aan A . . ." in zijn gezamenlijke geschriften zijn opgenoemd. Bembo heeft ongetwijfeld deze brieven aan Lucrezia doen toekomen door bemiddeling van de schoone juffer Angela Borgia, die hij ergens in zijn geschriften „Angelo intercessore", de bemiddelende engel, noemt. Bembo had een zeer innemend uiterlijk, bezat een aangename stem, was zacht en hoffelijk in den omgang en onuitputtelijk in thema's vooral, als hij met vrouwen sprak; hij werkte immers toen juist in Ferrara aan zijn „Gli Asolani", die hij aan Lucrezia opdroeg. In liefdeszaken ontbrak het hem niet aan ervaring. Hij had in 1501 nog een reeds lang bestaande liaison met eene Venetiaansche schoone, voor wie zijne genegenheid echter door de langdurige scheiding afkoelde. Toen Bembo in het voorjaar van 1505 met zijn vader en de diplomatieke vertegenwoordigers van Venetië op weg naar Julius II reisde door Urbino, dat hij voor het eerst zag, trok hij daar de aandacht van de zeer intelligente Emilia Pio. Deze schreef, nadat zij hem had leeren kennen, dat hij iemand was, met wien men rekening moest houden, „che veramente e homo da farne conto". Tijdens zijn verblijf te Mantua in 1505, maakte hij ook op Isabella een zeer gunstigen indruk; zelf schreef hij, dat men hem daar bijzonder waardeerde, dat hij „acca rezzato et honorato" werd. Bembo was dus geen gewoon man, wat later nog meer blijken zou. In het derde jaar van Lucrezia's huwelijk, in Juni 1503, ving Bembo aan zijn liefdesbrieven aan de hertogin te schrijven. Hij toefde toen bij de Strozzi's te Ostia, waar deze een villa met schitterende tuinen en een kostbare bibliotheek bezaten. Blijkbaar was deze bibliotheek verwaarloosd, want hij klaagde erover, dat de muizen de banden der werken van Aristoteles stukgebeten hadden

Vorstinnen van Ferrara.

7) Uit het Poolsch van
KAZIMIERZ CHLEDOWSKI.
LUCREZIA BORGIA. (Vervolg.)

ERCOLE Strozzi schreef ook, dat de marmeren Cupido, die in Lucrezia's vertrek stond, naar zijn meesteres kijkend, versteende. Als onder den blik van Medusa, zoo verandert in steen hij, op wien zij hare oogen richt, maar onverminderd wordt hij toch verteerd door het vuur der liefde, dat zelfs uit een steen tranen perst. Reeds in 1505 had Alfonso argwaan gekregen tegen Ercole, waaruit een jaloezie ontstond, die in het volgend jaar tot een haat overging en twee jaar later de oorzaak van een ontzettende tragedie zou worden. Toch had de kus welke Lucrezia gedrukt had op de roos, die zij aan Ercole gaf, geen diepere beteekenis, zoodat Alfonso zich niet ongerust had behoeven te maken. In de onmiddellijke omgeving van de hertogin bevond zich echter een andere dichter-geleerde, die de huisvrede aan het hof van Ferrara kon verstoren en dit was Pietro Bembo. In de bibliotheek van Sant' Ambrosius te Milaan bevindt zich een negental brieven, waarvan er zeven zijn geschreven in het Italiaansch

DE DOOD EN DEMONEN UIT EEN WANGSPJEL, MANGKOENEGARAN, SOLO.
Naar een ets van Jan Poortenaar.

en twee in het Spaansch. Zij hebben alle den aanhef: Al mio carissimo M. Pietro Bembo, en de onderteekening: „Lucrezia Estense da Borgia", wat veel te denken geeft. De herkomst van die brieven is dus aan geen twijfel onderhevig. Zij zijn echter zeer voorzichtig geschreven, zoodat men er niet uit kan opmaken, dat de hertogin en de jonge Venetiaan in ongeoorloofde verhouding tot elkander gestaan hebben. Toch zou Don Alfonso geen genoegen genomen hebben met de daarbij gevoegde afgeknipte blonde haarlok en evenmin met de daarin vervatte liefdespoëzie, geschreven in de Spaansche taal, indien hem deze correspondentie bekend geweest ware. Dat Lucrezia zich aan het hof te Ferrara eenzaam gevoelde, is wel te begrijpen. Haar man heeft zij nooit bemind en in haar onmiddellijke omgeving, wellicht eenige vrouwen, die zij medegebracht had, uitgezonderd, is men klaarblijkelijk haar niet met die hartelijkheid en dat vertrouwen tegemoet gekomen, waarmede om men zich in een nieuwe en vreemde omgeving werkelijk thuis gevoelt. Dat zij dus eene

en schreef zelfs aan een van zijn kennissen in Venetië om hem eenige Egyptische katten te sturen ter bestrijding van de muizenplaag. Thans is van de villa der Strozzi's en van de heerlijke tuinen geen spoor meer te vinden. ☼ Op 3 Juni zond Bembo uit Ostalitto aan de hertogin twee sonnetten, waarbij hij haar schreef: „Ik heb hoegenaamd geen nieuws, tenzij, dat ik dit rustige leven zou willen beschrijven, deze eenzaamheid, de schaduw dezer boomen, deze afgelegen plekjes, die, mij eens zoet en dierbaar, mij thans echter vervelend en minder mooi voorkomen. Wat zou dit beduiden? Zou het de voorbode van iets kwaads zijn? Ik zou gaarne willen dat Uwe Hoogheid hare boeken raadpleegde om te onderzoeken of hare gevoelens met de mijne overeenstemmen. Ik houd mij in de genade van Uwe Hoogheid zoovele malen aanbevolen, als er bladeren zijn in dezen tuin, waarop ik uit dit aardig venstertje neerzie”. ☼ Met die te raadplegen boeken werd klaarblijkelijk een Spaansch boek bedoeld, dat sententies en voorspellingen bevatte en door Lucrezia dikwijls geraadpleegd werd. ☼ Bembo's verzen uit dien tijd zijn vol innigheid jegens de hertogin; hun aantal is zeer groot, de dichter dacht zelfs op jacht meer aan het vervaardigen van een welluidend sonnet, dan aan het wild. ☼ In een van deze gedichtjes zegt hij vol verrukking, dat als de hertogin de pen ter hand neemt om gedichten te maken, zij op de muzen gaat gelijken, als zij met haar mooie hand de harp aanraakt, het instrument klanken ontlokt, zoo liefelijk en zacht als het geruisch der golven van de Po, dat zij dansend als het ware boven den grond zweeft, en men bevreesd wordt, dat de een of andere geest haar ergens in het heelal zou heenvoeren om haar in een nieuwe ster te doen veranderen. ☼ De slangvormige armband welke Lucrezia droeg, diende zowel Strozzi, als Bembo tot onderwerp voor het schrijven van eenige hexameters. Bembo vertelt in dezen vorm, dat, toen men eens een adder in het goudhoudend water van de Taag wierp, zij in een gouden slang veranderde. De Spaansche rivier wist niet, wat zij met dit juweel doen zou, tot zij een vrouw vond die waardig was het te dragen, en deze vrouw was Lucrezia. ☼ Op de ontvangen sonnetten antwoordde de hertogin Bembo met een hartstochtelijke Spaansche canzone, waarop de dichter op zijn beurt haar een Spaansch vers zond, met het verzoek, het aan niemand te laten lezen, daar hij niet voldoende met Spaansch bekend was. ☼ Zoo werd er een levendige correspondentie gevoerd tusschen Ferrara en Ostalitto. Op den 8en Juni verzocht Lucrezia den dichter haar de een of andere impressie mede te deelen en Bembo voldeed aan dezen wensch met twee woorden: „Est animum (sic)”, waarvan de beteekenis ons echter niet geheel duidelijk is. Het schijnt, dat de correspondentie geleidelijk hartstochtelijker werd, want haar latere brieven durfde Lucrezia niet meer met haar naam te teekenen, deze droegen de initialen F. F. In een zijner brieven betoogt Bembo, dat het grootste geluk van den mensch is, zichzelf te verloochenen en op te gaan in een andere, beminde persoonlijkheid; op een andere plaats noemt hij haar „het licht van zijn leven”, of hij kust haar hand, deschoonste, die hij ooit aan zijn mond drukte. ☼ Bembo verveelde zich echter buiten en verhuisde daarom naar Ferrara, waar hij in de eerste dagen van Augustus ziek werd en het bed moest houden. Lucrezia bracht hem een bezoek en bleef geruimen tijd aan zijn ziekbed. Den volgenden dag schreef hij haar: „Uw bezoek bevrijdde mij van de zwakte, welke gewoonlijk op de koorts volgt, ik genas onmiddellijk, als door een goddelijk geneesmiddel. Door een enkelen blik uit Uwe oogen en door Uwe aanraking van mijn pols

werd ik weer gezond, Uwe dierbare en zoete woorden waren vol liefde, vreugde en troost, die het leven wakker riepen”. ☼ Eenige dagen na dit bezoek, op 18 Augustus 1503, overleed paus Alexander VI en drie etmalen later bereikte de mare van zijn dood Ferrara. Het is te begrijpen, dat dit een zware slag voor Lucrezia was, temeer, daar zij niet voorzien kon wat de gevolgen van dit overlijden voor haar zouden zijn. Bembo deelde van ganscher harte in haar smart, hij begreep en gevoelde haar vrees en zorgen, en begaf zich onmiddellijk naar het slot om haar troost en moed in te spreken. Hij was echter niet tevreden met hetgeen hij haar zeide, daar het hem door aandoening niet mogelijk was zijn diep medegevoel onder woorden te brengen; daarom schreef hij haar den volgenden dag uit Ostalitto om zijn vreemd gedrag te verklaren. Hij zeide, niet geweten te hebben, hoe hij haar

moest toespreken, toen hij haar in rouw gekleed en schreiend van smart zag liggen, en dat deze droevige aanblik hem zoozeer had aangegrepen, dat hij zelf behoefte aan troost gevoelde. Het was een lange, hartstochtelijke brief; hij gaf daarin Lucrezia tevens den raad in dezen zwaren tijd haar zielsrust te bewaren en trachtte haar, zoo goed het hem mogelijk was, op een zeer oprechte wijze te troosten. Met de woorden: „state sana”, „blijf gezond”, eindigde hij zijn van diepe smart getuigenden brief. Een regel aan het slot van den brief werpt als een rouwfakkel het licht op Lucrezia's positie aan het hof te Ferrara. „Omdat de omstandigheden het eischen”, schrijft hij, „moogt Gij niemand laten blijken, dat Gij niet slechts om het geleden verlies, maar ook uit bezorgdheid voor Uw toekomst treurt”. De woorden „ancora la stante vostra fortuna” bewijzen Lucrezia's vrees voor een mogelijke verandering van haar positie in Ferrara na den dood van den paus; zij bewijzen, dat Lucrezia op de liefde van haren gemaal, die van het eene minnarijtte op het andere overging, evenmin kon rekenen als op de genegenheid van den ouden Ercole I. En deze bezorgdheid is te meer begrijpelijk als men bedenkt, dat zij toen nog geen kinderen had; het ongeluk had gewild, dat zij tot tweemaal een dood kind ter wereld bracht en dat zij eerst vijf jaar later, op 4 April 1508, Alfonso met de komst van den eersten zoon kon verblijden. In dezen moeilijken tijd was wellicht Bembo haar eenige vertrouwde. Lucrezia begreep zeer goed, dat de oude Ercole I zich over den dood van den paus slechts kon verheugen. Op het oogenblik, dat Bembo aan Lucrezia woorden vol troost zond, schreef de hertog van Belriguardo uit aan Giangiorgio Seregni, zijn gezant bij den Franschen gouverneur te Milaan, dat hij God dankte voor de bevrijding van dien paus, van wien hij, ondanks de nauwe familiebanden, nimmer iets goeds had kunnen verwachten. Alexander's onwil jegens Ferrara schreef Ercole hoofdzakelijk toe aan den invloed van den hertog van Romagna, die de d'Este's steeds als vreemden beschouwde en hun daarom nooit zijn plannen toevertrouwde. ☼ Nog duidelijker echter gaf de markies van Mantua zijn vreugde over den dood van den paus te kennen in een brief aan zijn vrouw Isabella d'Este, geschreven op 22 September 1503 van Isola Farnese uit, in de buurt van Rome, waar het hoofdkwartier van het Fransche leger zich bevond en waar hij vertoefde. Hij berichtte daarin, dat Alexander VI na den dood van zijn voorganger, Innocentius VIII, zijn ziel en den invloed op het pausdom aan den duivel had verkocht, waarhad gegarandeerd. De duivel had niet slechts woord gehouden, maar verlengde zelfs den overeengekomen tijd met vier dagen.

(Wordt vervolgd).

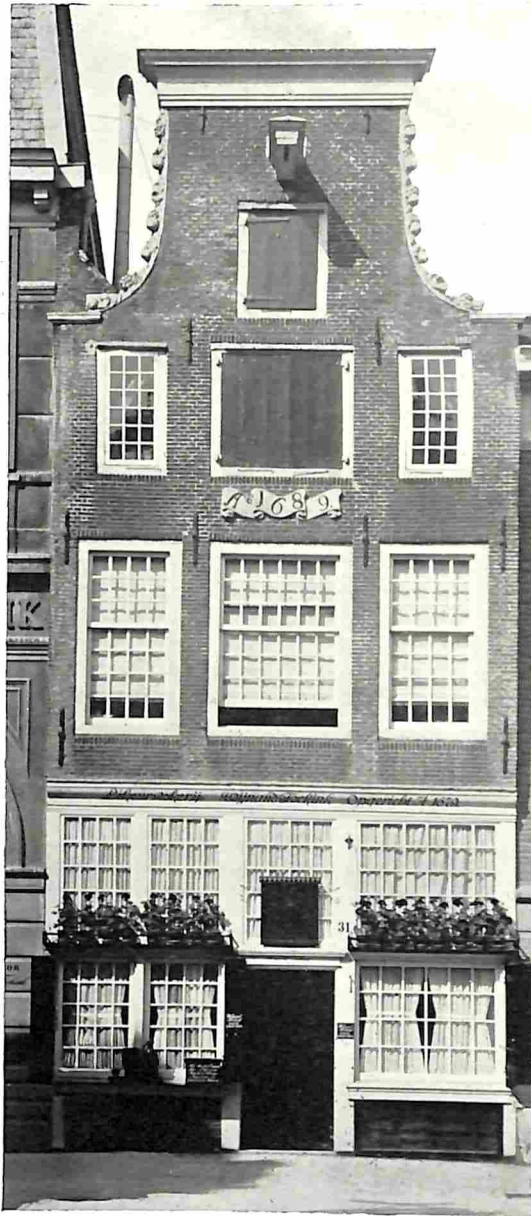

Foto C. Steenbergh.

GEVEL AAN DE PIJLSTEEG TE AMSTERDAM.